

Zespół Szkół Nr 1 w Hrubieszowie

**Temat: Aktywizacja uczniów poprzez pracę
w grupach**

Przygotował: Jacek Naja

PROGRAM SZKOLENIA:

I. WSTĘP

II. DEFINICJE AKTYWNOŚCI

III. PREFERENCJE UCZNIÓW

IV. FORMY PRACY

V. KONCEPCJA PRACY W GRUPACH

VI. PODSUMOWANIE

VII. LITERATURA

I WSTĘP

Efektywność nauczania to problem, którego rozwiązania ciągle poszukuje się. Mimo wysiłków nie wypracowano dotąd jednoznacznej odpowiedzi na pytanie: *”Jak uczyć?”*

Jest wiele przyczyn takiego stanu rzeczy, oto niektóre z nich:

- określone predyspozycje pedagogiczne nauczyciela,
- uwarunkowania społeczne i rodzinne ucznia,
- zróżnicowane możliwości poznawcze uczniów,
- warunki organizacyjne szkoły,
- wyposażenie szkoły w pomoce dydaktyczne,
- potrzeby zespołu klasowego

I WSTĘP

Metody aktywizujące, proponowane nauczycielom od dawna, nie są często stosowane ze względu na swą pracochłonność i brak dostępnych środków dydaktycznych a czasem odpowiednich warunków. Niejednokrotnie nauczyciele stosują je nie zdając sobie sprawy, że aktywizują dzieci do działania. Ze względu na to, że metody aktywizujące, w porównaniu z innymi zapewniają lepsze efekty nauczania należy zatem stosować je tak często jak tylko to możliwe. Należy jednak pamiętać, że każde takie zajęcia wymagają przemyślenia i starannego przygotowania.

II DEFINICJE AKTYWNOŚCI

- Według *słownika języka polskiego*:

Aktywność to skłonność, zdolność do intensywnego działania, do podejmowania inicjatyw.

II DEFINICJE AKTYWNOŚCI

- Według *W. Okonia*:

Aktywność jest własnością indywidualną jednostki, polegającą na większej niż u innych częstości i intensywności jakiegoś rodzaju działań. Uważa on, że szczególną cechą aktywności ludzkiej jest jej udział w zmienianiu otoczenia przyrodniczego i społeczno-przyrodniczego, stosownie do ludzkich potrzeb, celów i ideałów.

Aktywność ucznia ma określony kierunek wyznaczony przez cel, któremu podporządkowany zostaje jej przebieg. Im bardziej cel jest atrakcyjny i ciekawy, tym większą wywołuje motywację i zainteresowanie uczniów. Stąd podstawową czynnością, jaką nauczyciel powinien wykonać, jest uświadomienie uczniom celu ich działania oraz umotywowanie potrzeby jego osiągnięcia.

Źródłem aktywności ucznia są odczuwane przez niego potrzeby. Poprzez aktywność własną uczeń zaspokaja potrzeby (bezpieczeństwa, działania, uczucia, komunikowania się) i realizuje wynikające z nich cele.

II DEFINICJE AKTYWNOŚCI

- Według *J. Kujawińskiego*:

Cel i aktywność są ściśle ze sobą związane, ponieważ bez przejawiania aktywności nie można celu ustalić, ani osiągnąć.

Nauczyciel powinien zdać sobie sprawę z faktu, że aktywność własną ucznia, mogą wzbudzić i ukierunkować nie tylko racje wewnętrzne, ale i zewnętrzne w postaci zadań. Racje te, będą jednak pobudzać aktywność własną ucznia tylko wtedy, gdy uzna je za swoje. Stanie się tak, gdy zadania pozwolą mu zaspokoić jakieś jego potrzeby.

W procesie uczenia się, uczeń przejawia aktywność **odtwórczą i twórczą**. W procesie nauczania chodzi o to, żeby aktywność własna ucznia miała jak najczęściej charakter twórczy.

Aktywność uczniów przejawia się w różnych formach i różnym nasileniu. Przejście od aktywności słabszej do aktywności intensywnej nazywamy **aktywizacją**.

II DEFINICJE AKTYWNOŚCI

Aktywizacja - wg słownika języka polskiego to pobudzanie do działania, aktywny jest ten, kto jest skłonny do działania, biorący w czymś żywy udział, pełen inicjatywy, czynny, ma aktywny stosunek do życia.

Aktywizacja w procesie edukacji to ogół poczynań nauczyciela i uczniów zapewniający im czynny udział w realizacji zadań. Podczas tej aktywności uczniowie uczą się najlepiej i najwięcej, w sposób trwały i przyjemny.

Aktywizacja nauczania to metoda nauczania polegająca na wyrabianiu w uczniu aktywnego stosunku do nauki, wdrażaniu go do samodzielnej pracy. Nie ulega wątpliwości, że należy często z tej metody korzystać.

III PREFERENCJE UCZNIÓW

W procesie nauczania chodzi o to, aby uczniowie nabywali potrzebną wiedzę w sposób:

- Trwały
- Skuteczny
- Przyjemny

Wśród uczniów wyróżnia się **trzy grupy**:

- Wzrokowcy
- Słuchowcy
- Czuciowcy

III PREFERENCJE UCZNIÓW

Oznacza to, że uczniowie ci mają tylko sobie właściwy sposób reagowania na informacje, co decyduje o tym, jakie informacje najlepiej pamiętają. Charakterystyczny dla każdej z wymienionych grup sposób odbierania informacji za pomocą zmysłów, determinuje strategię uczenia się wzrokowców, słuchowców i uczuciowców.

Preferowanie przez ucznia w trakcie uczenia się, jednego, dwóch rzadziej trzech z pięciu zmysłów, odbywa się podświadomie.

Dominującą rolę w procesie nabywania wiedzy odgrywają trzy narządy zmysłów: **wzrok, słuch i dotyk**.

ILE ZAPAMIĘTUJEMY ?

- 10% - z tego, co słyszymy
- 20% - z tego, co widzimy
- 40% - z tego, o czym rozmawiamy
- 90% - z tego, co robimy

III PREFERENCJE UCZNIÓW

Mając na uwadze przedstawione wyliczenia powinniśmy mieć świadomość, że istotnym elementem procesu uczenia się jest pamięć, a powiększenie jej zasobów jest związane z zastosowaną metodą nauczania. Aktywizowanie uczniów powinno odbywać się poprzez włączenie w proces uczenia i zapamiętywania jak **najwięcej zmysłów**.

Nauczyciel w pracy z uczniem powinien ograniczać podawanie gotowych informacji, a w zamian stworzyć warunki do odkrywania i eksperymentowania, wprowadzać atrakcyjne środki dydaktyczne przyciągające wzrok, stwarzać możliwość rozmowy i dyskusji, umożliwić uczenie się przez działanie zwiększając w ten sposób ilość zapamiętywanych informacji. Proces zapamiętywania poprzez działanie jest najefektywniejszy, ponieważ w czasie wykonywania czynności angażujemy **umysł , emocje, wolę i zmysły**.

IV FORMY PRACY

W procesie dydaktycznym nauczyciel dobiera układ organizacyjny do zastosowanej metody. Rozróżnia się następujące formy pracy:

- *indywidualną*
 - *grupową*
 - *zbiorową*

IV FORMY PRACY

Praca grupowa polega na współpracy kilku uczniów przy opracowywaniu wspólnego zadania. Podstawowym walorem pracy grupowej jest zwiększenie wiedzy i doświadczeń w zespole dzięki możliwości dzielenia się pomysłami i doświadczeniem. Ta forma aktywności uczniów dostarcza bodźców aktywizujących oraz uczy tolerancji, życzliwości i uwrażliwia na innych.

IV FORMY PRACY

Praca grupowa może być


```
graph TD; A[Praca grupowa może być] --> B[jednolita]; A --> C[zróźnicowana];
```

jednolita

zróźnicowana

IV FORMY PRACY

Praca grupowa jednolita polega na wykonywaniu jednakowych zadań przez wszystkie grupy, a następnie wspólne analizowanie wyników.

Praca grupowa zróżnicowana polega na wykonywaniu przez grupy różnych zadań, które stanowią pewną całość, a wyniki działania prezentowane są na forum klasy.

IV FORMY PRACY

Nauczyciel w pracy z młodzieżą powinien wykorzystywać zalety wszystkich form aktywności uczniów, stosując w równym stopniu pracę jednolitą i zróżnicowaną. Ważne jest, aby odmiany te przeplatały się i uzupełniały, a nie wykluczały.

V KONCEPCJA PRACY W GRUPACH

Cele pracy w grupie:

- zaspokojenie potrzeb rozwojowych związaną z aktywnością poznawczą, społeczną, emocjonalną i artystyczną;
- uczenie się od siebie nawzajem;
- uczenie się podejmowania samodzielnych decyzji;
- rozwijanie umiejętności współpracy i współodpowiedzialności;
- podnoszenie kultury interakcji społecznych;
- przeciwdziałanie izolacji niektórych uczniów;
- stworzenie szans na pokonywanie własnej nieśmiałości;
- aktywizacja uczniów;
- integrowanie zespołu klasowego;
- zachęcanie do twórczych poszukiwań itd..

V KONCEPCJA PRACY W GRUPACH

Rola nauczyciela podczas organizowania pracy w grupach

- ✓ jasno precyzuje zadania dla zespołu;
- ✓ ustala zasady uczestnictwa członków w pracy swojego zespołu oraz precyzuje swoje oczekiwania pod adresem zespołu;
- ✓ wdraża do planowania , organizowania i współpracy wszystkich członków zespołu;
- ✓ stwarza takie sytuacje, w których każdy członek będzie potrzebny zespołowi;
- ✓ stwarza okazje do zintegrowania się zespołu;
- ✓ przestrzega zasad demokratycznego kierowania zespołem.

V KONCEPCJA PRACY W GRUPACH

RODZAJE GRUP:

- Grupy jednorodne pod względem osiągnięć szkolnych;
- Grupy o zróżnicowanym poziomie;
- Grupy koleżeńskie;
- Grupy doboru celowego np.: uczniowie, którzy do tej pory ze sobą nie pracowali;
- Grupy zmienne losowo np.:
 - losowanie kolorowych kartek,
 - odliczanie,
 - losowanie rekwizytów np.: cukierki,
 - rozwiązywanie prostych zadań np. matematycznych, uczniowie z tym samym wynikiem tworzą grupę.

V KONCEPCJA PRACY W GRUPACH

Zasady doboru liczebności grup:

- Najlepiej pracują grupy 4-6 osobowe, mieszane pod względem płci;
- W mniejszych grupach trudniej jest przydzielić role;
- W grupach liczniejszych trudniej się porozumieć;
- W większych grupach, wkład pracy mniej aktywnych uczniów może nie zostać zauważony;
- W grupach większych istnieje tendencja niektórych uczniów do nie robienia niczego.

V KONCEPCJA PRACY W GRUPACH

Pełnienie ról w grupach

- Przewodniczący - porządkuje i dyscyplinuje pracę;
- Informator – poszukuje potrzebnych informacji;
- Sekretarz – zapisuje pomysły, uzgadnia ostateczną wersję opracowania;
- Prezenter – przedstawia zadanie opracowane przez jego zespół innym grupom.

V KONCEPCJA PRACY W GRUPACH

Efektywność pracy grupowej

Praca w grupie może być **efektywna** lub **nieefektywna**. Efektywność możemy ocenić na podstawie obserwacji. Praca w grupie przynosi efekty i daje zadowolenie jej uczestnikom, gdy wszyscy uczniowie angażują się w pracę swojej grupy, wykonują powierzone im zadania, pełnią wyznaczone im role, a w grupie panuje szczerłość i swobodna atmosfera.

V KONCEPCJA PRACY W GRUPACH

Pracę w grupach niezwykle trudno ocenić. Uczniowie jednak oczekują stopni. By nie zniechęcić młodzieży do takiej formy zajęć, musimy znaleźć racjonalne rozwiązanie. Oto kilkanaście rad, jak usprawnić lekcję, na której uczniowie pracują w grupach:

- Nie nadużywać tej metody, ale ją stosować, ponieważ uczniowie lubią nowości i odmiany;
- Planując pracę na cały rok, pozwól sobie i uczniom na komfort zwiększonej liczby jednostek lekcyjnych, na których przewidujesz zajęcia w grupach;

V KONCEPCJA PRACY W GRUPACH

- Zmieniaj sposób dzielenia na grupy, by ograniczyć do minimum stratę czasu i pobudzić emocjonalnie: karteczki z numerkami na rękawy uczniów powinny być samoprzylepne; rozdaj pocięte widokówki (puzzle), które uczniowie złożą w całość; wręcz wykałaczkę z chorągiewkami różnych państw; wręcz różne figury geometryczne itp.;
- Polecenia zawsze zapisz na kartkach i wręcz je uczniom. Zapisz je także na tablicy, by cała klasa została poinformowana o zadaniach wszystkich grup. Zapis przeniesiony do zeszytu ucznia może być formą notatki;

V KONCEPCJA PRACY W GRUPACH

- Każdej grupie przydzielaj inne zadanie, nawet jeżeli nie wykona go dobrze, to i tak będzie to lepsze niż powielanie tych samych lub podobnych rezultatów pracy;
- Wyznacz w każdej grupie lidera, strażnika ciszy, łącznika do kontaktu z nauczycielem oraz sekretarza do zapisywania;
- Kontaktuj się zwłaszcza z tą grupą, którą podejrzewasz o niezrozumienie zadania;
- Zapisane na dużych arkuszach papieru wnioski uczniów możesz za pomocą plasteliny przykleić do ścian lub tablicy za pomocą magnesów;

V KONCEPCJA PRACY W GRUPACH

- Nie bój się oceniania. W razie wątpliwości poproś młodzież o pomoc. W dzienniku wyznacz rubrykę na ocenę za pracę w grupach. Na tak wydzieloną graficznie ocenę będzie można spojrzeć przez pryzmat innych osiągnięć ucznia;
- Czasami poproś uczniów o informację zwrotną. Niech napiszą na samoprzylepnych kartkach swoje propozycje i uwagi o takich formach zajęć. Wychodząc z sali, niech przykleją je do drzwi. W ten sposób otrzymasz cenne uwagi – krytyczne, które zmuszą cię do ewaluacji działań, lub pochlebne, które dodadzą ci skrzydeł.

V KONCEPCJA PRACY W GRUPACH

Pracę w grupach warto zaplanować co najmniej dzień wcześniej, może się bowiem okazać, że potrzebne będą dodatkowe materiały (papier, mazaki, jakieś modele itp.), lub w szczególnych przypadkach, odpowiednio przygotowana sala.

Pracą w grupach rządzą następujące podstawowe zasady:

- **Każdy ma takie samo prawo zabrać głos, podać swoje pomysły;**
- **Każdy musi słuchać tego, co mówią koledzy;**
- **Wszyscy są odpowiedzialni za rozwiązanie zadania, wszyscy muszą pracować;**
- **Każdy może poprosić o pomoc, jeśli czegoś nie rozumie.**

Konieczne jest przedyskutowanie z uczniami tych zasad i konsekwentne reagowanie na wszystkie próby łamania ich. W początkowym okresie pracy grupowej zasady te można np. zapisać na kartonie i powiesić w klasie.

V KONCEPCJA PRACY W GRUPACH

Ocena pracy grupowej

Ocena dokonywana jest w trzech etapach:

I Etap – po wykonaniu zadania i jego prezentacji oceniamy pracę grupy przez przydzielenie jej członkom wspólnej określonej liczby punktów:

- decyzją wszystkich uczniów
- decyzją nauczyciela
- decyzją komisji powołanej przez nauczyciela i uczniów

V KONCEPCJA PRACY W GRUPACH

II Etap - uczniowie tworzący grupę rozdzielają otrzymane punkty między sobą, w drodze negocjacji, wg ustalonych kryteriów. Liczba punktów uzyskana przez każdego ucznia zależy od jego wkładu w pracę zespołu.

Kryteria rozdzielania punktów przez grupę uwzględniają:

- wykazanie się wiedzą na opracowany temat,
 - umiejętność organizowania pracy całego zespołu,
 - udział w opracowaniu materiałów przez grupę,
 - umiejętność zaprezentowania wyników pracy zespołu.

V KONCEPCJA PRACY W GRUPACH

Etap III - _ nauczyciel wpisuje punkty do zeszytu ucznia, w wyznaczonym miejscu. Następnie są one zamieniane na stopnie, na podstawie ustalonych progów punktowych i wpisywane do dziennika.

Przykładowe progi punktowe:

- za 10 punktów - ocena bardzo dobry
- za 8 punktów - ocena dobry
- za 6 punktów – ocena dostateczny
- za 4 punkty – ocena dopuszczający

W trakcie jednej lekcji uczeń może otrzymać od 1-3 punktów (grupie 4-5 osobowej przydzielamy 10-12 pkt.).

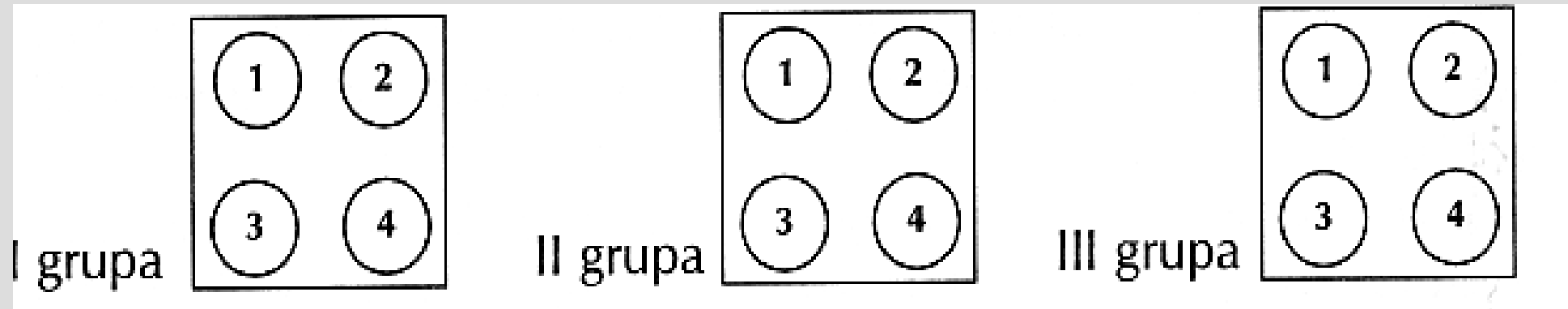
V KONCEPCJA PRACY W GRUPACH

Wybrane metody pracy grupowej

Puzzle – jigsaw, układanka.

Przebieg lekcji:

- podziel klasę na grupy

V KONCEPCJA PRACY W GRUPACH

- każdy uczeń otrzymuje do opracowania jeden punkt (1,2,3,4) zadania głównego,
- członkowie grupy, którzy opracowują ten sam punkt, np.1, zbierają się przy oddzielnym stoliku i opracowują wspólnie swoje zadanie, korzystając z różnych źródeł informacji,
- to samo wykonują członkowie grup opracowujących punkty 2, 3, 4 i w ten sposób powstają grupy ekspertów,
- uczniowie wracają do wcześniejszych grup i uczą pozostałe osoby opracowanych przez siebie treści, tak aby każdy uczeń poznał całość materiału,
- nauczyciel sprawdza stopień przyswojenia sobie przez uczniów materiału.

V KONCEPCJA PRACY W GRUPACH

Zalety:

- kształci umiejętność uczenia się we współpracy z innymi,
- daje dobre efekty, ponieważ opiera się na słusznej zasadzie, że aby nauczyć kogoś najpierw sam musisz przyswoić sobie dany materiał,
- uczy efektywnego współdziałania w zespole i pracy w grupie.

V KONCEPCJA PRACY W GRUPACH

ŚNIEŻNA KULA

Uczniowie rozwiązują zadany problem w pojedynkę. Następnie uzgadniają swoje stanowiska:

- w dwójkach,
- w czwórkach,
- w ósemkach

Na koniec wypracowują jedno wspólne dla całej klasy stanowisko. Dyskusja ta daje szansę każdemu uczniowi na wyrażenie swojego zdania na podany temat.

Zalety:

Kształci następujące umiejętności:

- uzgadniania stanowisk,
- negocjowania, formułowania myśli.

V KONCEPCJA PRACY W GRUPACH

STOLIKI ZADANIOWE

Metoda polega na podziale klasy na grupy 6, 9 osobowe. Jedna osoba (np. w wyniku losowania) otrzymuje rolę lidera grupy, którego zadaniem jest prezentacja ustalonych w czasie pracy rozwiązań.

GRUPY ZADANIOWE

Wykorzystywana przy realizacji zadań bardziej skomplikowanych, wymagających zaplanowania, rozłożonych w czasie – kiedy zakończenie jednego etapu decyduje o rozpoczęciu etapu następnego. Dzieje się tak np. w przypadku realizacji **PROJEKTU**.

VI PODSUMOWANIE

Celem pracy w grupie jest nie tylko rozwiązanie zadania/problemu. Równie ważna jest nauka samej pracy w zespole, słuchania innych, stawiania pytań, ponoszenia odpowiedzialności za wykonanie zadania, jasne formułowanie własnych myśli i pomysłów, przyjmowanie na siebie ról z wszystkimi tego konsekwencjami. Pamiętając o tym, warto, w rozmowie z uczniami, zwracać uwagę nie tylko na to, jak wykonali zadanie, ale także jak pracowali, jak się zachowywali, czy przestrzegali zasad pracy w grupie.

LITERATURA

1. W. Okoń, *Słownik pedagogiczny*. PWN, Warszawa 1984 r.
2. M. Tyszkowa, *Aktywność i działalność dzieci i młodzieży*. WSiP, Warszawa 1990 r.
3. M. Łukasiewicz, *Sukces w szkole. Ośrodek doskonalenia nauczycieli*, Poznań 1999 r.
4. J. Kujawiński, *Metody edukacyjne nauczania i wspierania w klasach początkowych*. Wydawnictwo Naukowe UAM, Poznań 1998 r.
5. K. Rau, E. Ziętkiewicz, *Jak aktywizować uczniów G&P Oficyna wydawnicza*, Poznań 2000r.
6. E. Brudnik, A. Muszyńska, B. Owczarska, *Ja i mój uczeń pracujemy aktywnie. Przewodnik po metodach aktywizujących*, Studio Full Scan, Kielce 2000 r.
7. J. Kujawiński *Rozwijanie aktywności twórczej uczniów klas początkowych. Zarys metodyki*. WSiP, Warszawa 1990 r.
8. R. Komorniczak, *Aktywizacja uczniów poprzez pracę w grupach*,
www.edukator.org.pl

DZIĘKUJĘ